

כתוב בבראשית פרק נ

{טו} וַיִּרְאוּ אַחֵי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהִשָּׁב וְשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הַכֶּעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: **{טז}** וַיֵּצֵאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיב צְנֹה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: **{יז}** כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנֵא שָׂא נָא פֶשַׁע אֲחִיב וְחַטָּאתָם כִּי כָעָה גָמְלוּבְ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדֵי אֱלֹקֵי אָבִיב וַיִּבֶן יוֹסֵף בְּדִבְכֶם אֲלֵיו: **{יח}** וַיִּלְכוּ גַם אָחִיו וַיִּפְּלוּ לִפְנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנְנוּ לָבָּ לְעַבְדִּים: **{יט}** וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּיכְאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנִי: **{כ}** וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי כָּעָה אֱלֹקִים חֲשַׁבְהָ לַטִּבָּה לְמַעַן עֲשֶׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחִיית עִם כָּב: **{כא}** **שביעי** וְעַתָּה אֵל תִּיכְאוּ אֲנִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיִּדְבֵּר עַל לִבָּם

שאלות שעולות בפרשה כוללים:

למה האחים לא ביקשו סליחה וכפרה ישירות מיוסף כמו:

אָנֵא שָׂא נָא פֶשַׁעֵנוּ וְחַטָּאתֵינוּ?

למה התורה מספרת לנו **{טו}** וַיֵּצֵאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיב צְנֹה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר:

ולא אומרת חד משמעי אם אכן יעקוב ציווה את זה או לא,

ולא אומרת אם יוסף האמין שהאחים אמרו אמת בזה?

לפי הפשט (לע"ד) כל התרגיל הזה לא שינה את דעתו של יוסף. אז למה זה כתוב בכלל בתורה?

מה כוונת יוסף ב **{יט}** וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּיכְאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנִי: **{כ}** וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי כָּעָה אֱלֹקִים חֲשַׁבְהָ לַטִּבָּה לְמַעַן עֲשֶׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחִיית עִם כָּב:

אפילו אם בסוף יוסף יצא בסדר מכל זה, הרי לכאורה זה לא מוריד בהכרח הרצון לנקמה?

למה יוסף ממשיך להרגיע את האחים אחרי שכבר מודיע להם שלא ינקום בהם ואפילו יכלכל אותם:

ב וְעַתָּה אֵל תִּיכְאוּ אֲנִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיִּדְבֵּר

על לָבָם? אחרי שהוא אמר שלא ינקום בהם הרי לכאורה אין צורך נוסף לשכנע אותם על משהו.

למי בעיקר מיועדים הדברים?

אפשר להבין:

כמו בפרשת כי תבוא הברכה ה

כ"ח י"ב

יִפְתַּח ד' לָבָּ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לְתֵת מָטָר אֶרְצָבְ בְּעֵתוֹ וּלְבַרְכָּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יְדָבְ וְהִלְוִית גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוָה:

הברכה "להחיות עם רב", נחשב ברכה גדולה, ויוסף כבר זכה להרגיש זאת. זאת אומרת, היה לא נחת רוח מזה שעל ידו עם רב ניצל ממות. והוא הסביר לאחים שאותו נחת רוח כל כך מספק, שגם לכלכל אחיו הרבה יותר "מהנה" מלנקום בהם. תכונית הריגת יוסף היה כנראה בהנהגת שמעון ולוי.

ראובן לא רצה בה כמו שכתוב:

בראשית ל"ז {כט} וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהֵנָּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו.

יהודה לא רצה בה כמו שכתוב:

שם {כו} וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אָחִיו מֶה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת אָחִינוּ וְכָסִינוּ אֶת דָּמֹ: {כז} לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמָעֵאלִים וַיִּדְנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אָחִינוּ בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אָחִיו:

יוצא שעיקר האחריות נופל על שמעון ולוי המבוגרים ביותר מהאחים שנשארו. אותם אחים שהרגו אנשי שכם כנקמה.

חי לכאורה אצלם האמונה או הרצון או הדחף שאם בן אדם יכול לנקום צריך וראוי לנקום, דהיינו על ידי גרימת נזק או אפילו הריגת האחר. לכאורה שמעון ולוי חשבו, שמן הראוי שעכשיו יוסף ינקום בהם. וגם אם יבקשו סליחה זה לא יעזור. שלפי שיטתם אפילו אחרי שחוזרים בתשובה עדיין ראוי לנקום (כמו באנשי שכם שהיו מוכנים להימול כל זכר, וביוסף

שהלך לשאול לשלום אחיו). רק צוואת אביהם יכול
(אולי) לעזור. במיוחד אחרי שהוא אמר: מ"ט (ז)
"ארור אפם".

יוסף חולק על שיטה זו.

לכן יוסף דבר על לבם אחרי שאמר שהוא לא
ינקום, על לב שמעון ולוי שיפסיקו את נקמת הדם
שלהם גם בעתיד. ולא ינהגו כמו שעשו בשכם (נגד
יוסף ואנשי שכם).

אם יוסף היה רוצה הוא היה יכול להרוג אותם
עכשיו, אבל זה לא דרכה של תורה. אם כבר
נקמה, אז מלשון להקים, להרים כבוד אחרי
השפלה. איך עושים זאת, על ידי "אנוכי אכלכל
אתכם ואת טפכם". זה מחזיר הכבוד של יוסף. ועל
ידי כך יכבדו אותו.

אז אפשר עכשיו להבין דברי יוסף.

התחת אלוקים אני. רק ד" יכול לשפוט במקרה
כזה. אם חזרתם בתשובה או לא, אני לא יודע. אם
יעקוב ביקש שאסלח אני גם לא יודע.

אבל כל זה לא משנה. במקרה הכי גרוע ד" יקום
את דמם(או דמכם), לא אני.

חלילה לי לשפוט במקרא כזה, ולא כמו שעשיתם (שמעון ולוי) לאנשי שכם או לי (על הדיבה) בשכם.

אני כן יודע שחשבתם עלי רעה. ובכל זאת. אני לא מחפש נקמה בדרך של הרס כמו שמעון ולוי.

בשבילי נקמה זה החזרת כבוד על ידי דברים חיוביים, לכלכל אתכם ואת טפכם. וידבר אל לבם שתקחו את זה כמוסר השכל. ולא לנקום כמו שעשו בשכם.

אז למי מיועד בעיקר דברים אלה? ללוי ושמעון? הרי כל ספר בראשית היא בגדר "מעשה אבות סימן לבנים". מראים בו איך בסוף יוסף זוכה בשיבה טובה. חסר לו רק שעם ישראל יעלו עצמותיו ומשנתו. עצמותיו הועלו לשכם עיר שבו שמעון ולוי נקמו את נקמותיהם.

להזכיר לנו במקום המיועד לנקמות שזה לא דרכו של יוסף, ככה לא מגיעים לכבוד וההפך הוא נכון (בראשית לד (ל) עכרתם אותי להבאישני ביושב הארץ. בידינו בכול דור ודור גם ניתן להעלות משנתו של יוסף. אם יש הרגשת נקם, נראה מי המוסרי פה, מי המכובד ומי דואג לאחרים. אין נקמה מתוקה מזו.

משה בריל

בית שמש